

УДК 340.12(043)

Ірина Жаровська

доктор юридичних наук,
професор кафедри теорії та філософії права,
конституційного та міжнародного права
Національного університету “Львівська політехніка”,
irazhar@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-3821-8120>

Наталія Грень

суддя Львівського окружного адміністративного суду,
кандидат юридичних наук,
<https://orcid.org/0000-0001-5780-9423>

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ У СФЕРІ ВІКОВОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ

<http://doi.org/10.23939/law2021.30.051>

© Жаровська І., Грень Н., 2021

Розглянуто проблеми дискримінації за ознакою віку. Авторська концепція полягає у тому, що глобальні виклики збільшують ризики дискримінації.

Глобалізація торкається всіх сфер суспільного життя. Права та свободи людини є ціннісними характеристиками для людини та суспільства, тому вагомим є аналіз сутності та проявів дискримінації у глобалізованому просторі. Виокремлено глобальні проблеми, які прямо впливають на сучасну політику держави у сфері дискримінації. До них зараховано: по-перше, зміни у системі державного управління, оскільки саме вона є тим ресурсом, що безпосередньо формує та реалізує національну правову політику; по-друге, глобальну проблему старіння, що призводить до збільшення кількості осіб старшої вікової групи. Кількість осіб літнього віку зростає, тому соціально-фінансовий тягар на національні бюджети також збільшується, сфера медицини зазнає додаткового навантаження, суспільна інфраструктура, комунікаційне інклюзивне середовище потребують належного облаштування. Такі проблеми можуть спричинити неналежну реалізацію антидискримінаційної політики. По-третє, диспропорція між віковими та гендерними факторами. Міжнародне співтовариство запровадило коефіцієнт залежності від старості (OADR) як кількість утриманців похилого віку (осіб у віці 65 років і старше) на 100 осіб працездатного віку (від 20 до 64 років). Цей показник ґрунтується на економічній залежності, пов'язаній зі зростаюнням частки населення старшого віку. OADR один із найчастіше використовуваних показників для моніторингу змін у віковій структурі популяцій. Прогнозують, що він зросте вдвічі за найближчі тридцять років. Знову ж таки залежність осіб літнього віку може бути суттєвою сферою для поширення дискримінації.

Жінки, як правило, живуть довше, ніж чоловіки, на глобальному рівні у 2015–2020 рр. тривалість життя жінок більша на 4,8 року. Така гендерна диспропорція впливає не тільки на гендерну дискримінацію, але й на вікову, оскільки саме множинна дискримінація, тобто не за однією, а за багатьма ознаками, дуже поширена на сучасному етапі правової реальності.

Ключові слова: глобалізація; вік; дискримінація; люди літнього віку; множинна дискримінація.

Постановка проблеми. Сучасна правова реальність зазнає трансформації. Такі зміни породжені певними чинниками, серед яких основним є глобалізація. Останню позиціонують як потужну сучасну силу, “процес формування та розвитку єдиного загальносвітового фінансово-інформаційного простору за рахунок граничного спрощення комунікацій на базі інформаційно-комп’ютерних технологій” [1, с. 75].

Права та свободи людини є ціннісними характеристиками для людини та суспільства, тому вагомим є аналіз сутності та проявів дискримінації в глобалізованому просторі. Відповідно до чинного законодавства під дискримінацією розуміють ситуацію, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об’єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними [2].

Тому вказаній проблемі необхідно приділити предметнішу увагу.

Аналіз дослідження проблеми. Фахівці у сфері права, представники органів публічної влади часто зверталися до питання захисту прав та свобод людей у різних аспектах. Проте проблема дискримінації за віком в національному праві розглядається опосередковано. Деякі напрацювання висвітлено у роботах науковців Д. Белова, Ю. Бисаги, Н. Дрьоміної-Волок, Г. Журавльової, М. Скорик та інших. Однак повністю вказану актуальну сферу дослідження ще не висвітлено.

Метою статті є аналіз впливу глобальних чинників на сферу вікової дискримінації.

Виклад основного матеріалу. Прояви глобалізації характерні для всіх сфер. Серед них є такі, що прямо впливають на сучасну політику держави у сфері дискримінації.

По-перше, це зміни у системі державного управління, оскільки саме вона є тим ресурсом, що безпосередньо формує та реалізує національну правову політику. Як вказує Н. Грицяк, “механізм публічного управління схильний до швидких трансформацій, характер яких обумовлений двома взаємопов’язаними чинниками. По-перше, органи публічної влади стикаються сьогодні з безпрецедентним потоком неструктурованої інформації. Цей інформаційний потік потребує осмислення, упорядкування, фільтрації, систематизації для подальшого використання в публічному адмініструванні. Другим фундаментальним чинником, що задає вектор змін в публічному управлінні, стає глобалізація, яка створює безпрецедентні можливості для економічних і соціальних акторів, включаючи публічних діячів, але одночасно формує принципово нові обмеження для самостійних дій національних урядів” [3, с. 88].

По-друге, глобальна проблема старіння, що призводить до збільшення кількості осіб старшої вікової групи. У 2019 р. у світі налічувалося 703 млн людей похилого віку (осіб, яким понад 65 років). Найбільше людей похилого віку у світі мешкає у Східній та Південно-Східній Азії (260 млн), а також в Європі та Північній Америці (понад 200 млн) [4, с. 5]. За прогнозами ООН, до 2100 р. в Європі люди віком від 65 років становитимуть близько 30 % населення, і кожна восьма людина буде віком 80 років і старше [5].

Кількість осіб літнього віку зростає, тому соціально-фінансовий тягар на національні бюджети також збільшується, сфера медицини зазнає додаткового навантаження, суспільна інфраструктура, комунікаційне інклюзивне середовище потребують належного облаштування. Ці проблеми можуть призводити до неналежної реалізації антидискримінаційної політики. Однак “за відсутності змін у поточній структурі державних програм старіння населення спричинить серйозні фіскальні проблеми” [6].

По-третє, диспропорція між віковими та гендерними факторами. Міжнародне співтовариство запровадило коефіцієнт залежності від старості (OADR) як кількість утриманців похилого віку (65 років

і старше) на 100 осіб працездатного віку (від 20 до 64 років). Цей показник ґрунтується на економічній залежності, пов'язаній зі зростанням частки населення старшого віку. OADR – один із найчастіше використовуваних показників для моніторингу змін у віковій структурі популяцій. Частка осіб молодого віку зменшується, тому також слід враховувати залежність та співвідношення, пов'язане з молодшим населенням. З 1990-х років OADR постійно зростає загалом у всіх регіонах, хоча рівень і швидкість цього збільшення різні. Нині він становить 16 літніх осіб на 100 працездатних. Прогнозують, що у 2050 р. він досягне 28 осіб у віці 65 років і старше на 100 осіб 20–64 років [4, с. 11]. Знову ж таки залежність осіб літнього віку може бути суттєвою сферою для поширення дискримінації.

Жінки, як правило, живуть довше, ніж чоловіки. На глобальному рівні у 2015–2020 рр. тривалість життя жінок перевищувала тривалість життя чоловіків на 4,8 року. Найвищий цей показник у Латинській Америці та Карибському басейні (6,5 року), в Європі та Північній Америці (6,1 року) і Східній та Південно-Східній Азії (5,3 року) [4, с. 9]. За прогнозами, в 2050 р. жінки становитимуть 54 % світового населення віком від 65 років. Така гендерна диспропорція впливає не тільки на гендерну дискримінацію, але й на вікову, оскільки саме множинна дискримінація, тобто не за однією, а за багатьма ознаками, дуже поширена на сучасному етапі правової реальності.

Висновок. Глобалізація торкається всіх сфер суспільного життя. Права та свободи людини є ціннісними характеристиками для людини та суспільства, тому важливо проаналізувати сутність та прояви дискримінації в глобалізованому просторі. Автори виокремили глобальні проблеми, які прямо впливають на сучасну політику держави у сфері дискримінації.

До них зараховано, по-перше, зміни у системі державного управління, оскільки саме вона є тим ресурсом, що безпосередньо формує та реалізує національну правову політику. По-друге, це глобальна проблема старіння, що призводить до збільшення кількості осіб старшої вікової групи. Кількість осіб літнього віку зростає, тому соціально-фінансовий тягар на національні бюджети також збільшується, сфера медицини зазнає додаткового навантаження, суспільна інфраструктура, комунікаційне інклюзивне середовище потребують належного облаштування. Ці проблеми можуть призводити до неналежної реалізації антидискримінаційної політики. По-третє, спостерігається диспропорція між віковими та гендерними факторами. Міжнародне співтовариство запровадило коефіцієнт залежності від старості (OADR) як кількість утриманців похилого віку (осіб у віці 65 років і старше) на 100 осіб працездатного віку (20–64 років). Цей показник ґрунтується на економічній залежності, пов'язаній зі зростанням частки населення старшого віку. OADR – один із найчастіше використовуваних показників для моніторингу змін у віковій структурі популяцій. Прогнозують, що показник зросте вдвічі за найближчі тридцять років. Знову ж таки залежність осіб літнього віку може бути суттєвою сферою для поширення дискримінації.

Жінки, як правило, живуть довше за чоловіків. На глобальному рівні у 2015–2020 рр. тривалість життя жінок була більшою, ніж чоловіків, на 4,8 року. Така гендерна диспропорція впливає не тільки на гендерну дискримінацію, але й на вікову, оскільки саме множинна дискримінація, тобто не за однією, а за багатьма ознаками, дуже поширена на сучасному етапі правової реальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Делягин М. Г. (2019). Конец эпохи: осторожно, двери открываются! Т. I. Общая теория глобализации. Изд. двенадцатое, перераб. и дополн. Москва: ИПРОГ, Книжный мир. 932 с.
2. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 6.09.2012 № 5207-VI *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 32, ст. 412.
3. Грицяк Н. В. (2020). Модернізація публічного управління в контексті глобалізації: проблеми та перспективи *Економіка та держава. Серія : Державне управління*. № 3. С. 88–91.
4. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2019). World Population Ageing 2019: Highlights (ST/ESA/SER.A/430).
5. United Nations Department of Economic and Social Affairs. 2015. 2015 Revision of World Population Prospects. URL: <http://esa.un.org/unpd/wpp/>
6. United Nations. 2017. National Transfer Accounts Manual: Measuring and Analyzing the Generational Economy. 2019. World Population Prospects 2019. New York.

REFERENCES

1. Delyagin M. G. (2019). *Konets epokhi: ostorozhno, dveri otkryvayutsya!* [End of an era: watch out, doors open! Vol. I. General theory of globalization. 12d ed., revised and enlarged]. M.: IPROG. Knizhnyy mir, 832 p. [in Russian].
2. *Pro zasady zapobihannia ta protydii dyskryminatsii v Ukraini* (2013) [On the Principles of Preventing and Combating Discrimination in Ukraine]: zakon Ukrainy vid 06.09.2012 No. 5207-VI Vidomosti Verkhovnoi Rady [Information of the Verkhovna Rada]. No. 32, st. 412.
3. Hrytsiak N. V. (2020). *Modernizatsiia publichnoho upravlinnia v konteksti hlobalizatsii: problemy ta perspektyvy* [Modernization of public administration in the context of globalization: problems and prospects]. Ekonomika ta derzhava [Economy and state]. Serii: Derzhavne upravlinnia. 3. S. 88–91.
4. *United Nations* (2019). Department of Economic and Social Affairs, Population Division. *World Population Ageing 2019: Highlights (ST/ESA/SER.A/430)*.
5. *United Nations Department of Economic and Social Affairs* (2015). 2015 Revision of World Population Prospects. URL: <http://esa.un.org/unpd/wpp/>
6. United Nations (2019) 2017. *National Transfer Accounts Manual: Measuring and Analyzing the Generational Economy*. World Population Prospects New York.

Дата надходження: 08.04.2021 р.

Iryna Zharovska

Professor of the Department of Theory and Philosophy of Law,
constitutional and international law
Lviv Polytechnic National University
Ph. D.,
irazhar@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-3821-8120>

Natalia Gren

Judge of the Lviv District Administrative Court,
Ph. D.,
<https://orcid.org/0000-0001-5780-9423>

GLOBAL CHALLENGES IN THE FIELD OF AGE DISCRIMINATION

The article is devoted to the problems of age discrimination. The author's concept is that global challenges increase the risks of discrimination.

The author points out that globalization affects all spheres of public life. Human rights and freedoms are value characteristics for man and society, so it is important to analyze the nature and manifestations of discrimination in a globalized space. The author singles out global problems that directly affect the current state policy in the field of discrimination. First of all, these are changes in the system of public administration, as it is the resource that directly forms and implements national legal policy. Secondly, the global problem of aging, which leads to an increase in the number of older people. The number of elderly people is growing, so the socio-financial burden on national budgets is also increasing, the medical sector is receiving an additional burden, public infrastructure, inclusive communication environment needs to be properly adjusted. Such problems can create problems in the improper implementation of anti-discrimination policies. Third, the disparity between age and gender factors. The international community has introduced an old-age dependency ratio (OADR) as the number of elderly dependents (people aged 65 and over) per 100 people of working age (aged 20 to 64). This indicator is based on the economic dependence associated with the growing share of the elderly population. OADR is one of the most commonly used indicators for monitoring changes in the age structure of populations. The figure is projected to double over the next thirty years. Again, the dependence of the elderly can be a significant area for the spread of discrimination.

Women tend to live longer than men. At the global level in 2015–2020, the life expectancy of women exceeds that of men by 4.8 years. Such gender disparities have an impact not only on gender discrimination, but also on age. Because it is multiple discrimination, ie not on one, but on many grounds is very common at the present stage of legal reality.

Key words: globalization; age; discrimination; elderly people; multiple discrimination.